

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні вказівки до семінарських занять для студентів напряму підготовки
6.030505 «Управління персоналом та економіка праці»
усіх форм навчання

Обговорено і рекомендовано на
засіданні кафедри соціології і
психології соціального та
особистісного самовизначення
Протокол № 11
від «30» травня 2013 р.

Чернігів ЧДТУ 2013

Соціальна психологія

Соціальна психологія. Методичні вказівки до семінарських занять для студентів напряму підготовки 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці» усіх форм навчання / Укл.: Лещенко М.Є. – Чернігів: ЧДТУ, 2013. – 38 с.

Укладач: Лещенко Марина Євгеніївна, старший викладач кафедри соціології і психології соціального та особистісного самовизначення

Відповідальний за випуск: Мазур Т.В., завідувач кафедри соціології і психології соціального та особистісного самовизначення, кандидат психологічних наук, доцент

Рецензент: Дем'яненко Ю.О., кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціології і психології соціального та особистісного самовизначення Чернігівського державного технологічного університету

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Семінарське заняття № 1. Соціальна психологія як наука	8
1.1 План заняття	8
1.2 Завдання для самостійної роботи	8
1.3 Теми для доповідей і рефератів	8
1.4 Контрольні питання	8
2 Семінарське заняття № 2. Історія формування та розвитку соціальної психології.....	9
2.1 План заняття	9
2.2 Завдання для самостійної роботи	9
2.3 Теми для доповідей і рефератів	9
2.4 Контрольні питання	9
3 Семінарське заняття № 3. Структура соціальної психології	10
3.1 План заняття	10
3.2 Завдання для самостійної роботи	10
3.3 Теми для доповідей і рефератів	10
3.4 Контрольні питання	10
4 Семінарське заняття № 4. Прикладна соціальна психологія	11
4.1 План заняття	11
4.2 Завдання для самостійної роботи	11
4.3 Теми для доповідей і рефератів	11
4.4 Контрольні питання	11
5 Семінарське заняття № 5. Соціальна психологія людства та великих соціальних груп (народів і мас)	12
5.1 План заняття	12
5.2 Завдання для самостійної роботи	12
5.3 Теми для доповідей і рефератів	13
5.4 Контрольні питання	13
6 Семінарське заняття № 6. Соціальна психологія малої групи	13
6.1 План заняття	13
6.2 Завдання для самостійної роботи	13
6.3 Теми для доповідей і рефератів	14
6.4 Контрольні питання	14
7 Семінарське заняття № 7. Соціальна психологія сім'ї.....	14
7.1 План заняття	14
7.2 Завдання для самостійної роботи	14
7.3 Теми для доповідей і рефератів	15
7.4 Контрольні питання	15
8 Семінарське заняття № 8. Проблема особистості в соціальній психології.....	15

8.1	План заняття	15
8.2	Завдання для самостійної роботи	15
8.3	Теми для доповідей і рефератів	16
8.4	Контрольні питання	16
9	Семінарське заняття № 9. Теорії адаптації та соціалізації особистості	16
9.1	План заняття	16
9.2	Завдання для самостійної роботи	16
9.3	Теми для доповідей і рефератів	17
9.4	Контрольні питання	17
10	Семінарське заняття № 10. Соціально-психологічні властивості особистості	17
10.1	План заняття	17
10.2	Завдання для самостійної роботи	17
10.3	Теми для доповідей і рефератів	17
10.4	Контрольні питання	18
11	Семінарське заняття № 11. Соціальні норми, цінності і установки	18
11.1	План заняття	18
11.2	Завдання для самостійної роботи	18
11.3	Теми для доповідей і рефератів	18
11.4	Контрольні питання	19
12	Семінарське заняття № 12. Роль і статус особистості в групі	19
12.1	План заняття	19
12.2	Завдання для самостійної роботи	19
12.3	Теми для доповідей і рефератів	20
12.4	Контрольні питання	20
13	Семінарське заняття № 13. Лідерство та керівництво в малій групі	20
13.1	План заняття	20
13.2	Завдання для самостійної роботи	20
13.3	Теми для доповідей і рефератів	21
13.4	Контрольні питання	21
14	Семінарське заняття № 14. Проблема спілкування в соціальній психології	21
14.1	План заняття	21
14.2	Завдання для самостійної роботи	22
14.3	Теми для доповідей і рефератів	22
14.4	Контрольні питання	22
15	Семінарське заняття № 15. Спілкування як комунікативний процес	22
15.1	План заняття	22
15.2	Завдання для самостійної роботи	23
15.3	Теми для доповідей і рефератів	23
15.4	Контрольні питання	23
16	Семінарське заняття № 16. Спілкування як взаємодія	23

16.1	План заняття	23
16.2	Завдання для самостійної роботи	24
16.3	Теми для доповідей і рефератів	24
16.4	Контрольні питання	24
17	Семінарське заняття № 17. Спілкування як взаєморозуміння.....	24
17.1	План заняття	24
17.2	Завдання для самостійної роботи	25
17.3	Теми для доповідей і рефератів	25
17.4	Контрольні питання	25
	Рекомендована література	26
	Додатки.....	30
	Додаток А – Тест для визначення потреби у спілкуванні (ПС) (Ю.М. Орлов, В.І. Шкуркін, Л.П. Орлова)	30
	Додаток Б - Тест на володіння невербальними компонентами ділового спілкування.....	32
	Додаток В – Методика діагностики комунікативного контролю (М.Шнайдер)	33
	Додаток Г – Діагностика домінуючої перцептивної модальності (С.Єфремцева).....	34
	Додаток Д – Питання для модульного контролю	36
	Додаток Е – Питання до заліку	37

Вступ

Курс «Соціальна психологія» має на меті дати знання про соціально-психологічні особливості функціонування суспільства, соціальних груп та особистості в ньому, розкриває особливості взаємовідносин в системі «особистість-група» та проблематику спілкування, як суспільного явища.

Навчальним планом передбачено вивчення курсу «Соціальна психологія» в таких формах: лекції, семінарські заняття, самостійна робота, письмові контрольні роботи, захист рефератів.

Семінарські заняття є ефективною формою закріплення знань і виявлення творчості студентів. Вони доповнюють і узагальнюють матеріал, отриманий на лекціях, привчають студентів до самостійного пошуку знань, допомагають отримати навички логічного формулювання і викладу думок студентами.

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна психологія» є формування системи знань про взаємозв'язок соціального і психологічного у сучасній політичній і соціально-економічній сфері буття людських спільнот, основні психологічні особливості міжгрупових відносин та місце особистості в системі цих відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Соціальна психологія» є:

- вивчення основ соціальної психології, основних проблем і закономірностей існування суспільства та соціальних груп, визначення місця і ролі особистості в суспільстві, а також вивчення основних закономірностей спілкування;
- набуття практичних навичок проведення соціально-психологічного дослідження, застосування навичок розв'язання конфліктних ситуацій;
- формування вмінь творчого пошуку шляхів організації психологічного контакту в сфері управління.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основи соціальної психології;
- сучасні уявлення про особистість;
- роль і місце соціальних груп в сучасному суспільстві;
- основні закономірності спілкування;
- поняття соціалізації і адаптації особистості;
- поняття і сутність групової динаміки;

вміти:

- вільно орієнтуватися в питаннях соціальної психології;
- використовувати різні групи методів для дослідження явищ соціальної психології;

Соціальна психологія

- визначати особливості соціалізації окремої особистості;
- визначати особливості соціальних груп;
- визначати особливості типів лідерства та керівництва;
- правильно організувати психологічний контакт з членами соціальних груп.

Контроль знань і умінь передбачає: письмову контрольну роботу, тестування, аналіз практичних завдань. Підсумковий контроль – залік. Студенти, які засвоїли курс, виконали необхідні завдання, набрали більше 60-ти балів, можуть отримати залік на останньому занятті.

Дане видання включає теми і плани семінарських занять, запитання для самостійної роботи, теми для доповідей та рефератів, питання до модульного контролю, питання до заліку, список рекомендованої літератури та додатки.

1 Семінарське заняття № 1 Соціальна психологія як наука

1.1 План заняття

1. Поняття соціальної психології. Соціальна психологія як явище і наука.
2. Предмет соціальної психології як науки.
3. Поняття «методологія». Методи дослідження в соціальній психології.
4. Соціальна психологія в системі інших наук.

Ключові поняття: соціальна психологія, предмет соціальної психології, соціально-психологічна реальність, методологія, загальна методологія, спеціальна методологія, методи досліджень, статус соціальної психології.

Рекомендована література: 1, 2, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 25, 28, 29, 30, 32, 35, 37, 39, 41, 45, 47, 52, 53, 54, 55, 60, 61, 62, 66.

1.2 Завдання для самостійної роботи

1. Методи емпіричного дослідження.
2. Спеціалізовані соціально-психологічні методи.
3. Сутність лабораторного експерименту.
4. Коротка характеристика методу соціометричних вимірювань.
5. Система соціальної психології.
6. Сучасні напрямки розвитку зарубіжної соціальної психології.

1.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Соціальна психологія як складне культурне явище.
2. Місце соціальної психології в системі наукового знання.
3. Основні тенденції розвитку сучасної соціальної психології.

1.4 Контрольні питання

1. Чим відрізняються соціальна психологія як явище і соціальна психологія як наука?
2. В яких формах існують соціально-психологічні явища?
3. Що є предметом соціальної психології як науки?
4. Чому не існує єдиного визначення предмета соціальної психології?
5. Які методи дослідження використовуються у соціальній психології?
6. З якими науками (галузями знань) має зв'язки соціальна психологія?
7. В чому полягає сутність соціально-психологічного напрямку в психології?
8. Які складові входять до структури соціальної психології як науки?

2 Семінарське заняття № 2

Історія формування та розвитку соціальної психології

2.1 План заняття

1. Передумови виникнення соціальної психології, її філософські джерела.
2. Особливості формування соціально-психологічних поглядів в середні віки та епоху Відродження.
3. Виокремлення соціальної психології в самостійну область знання.
4. Характеристика експериментального етапу в розвитку соціальної психології.
5. Основні тенденції розвитку сучасної соціальної психології.

Ключові поняття: етапи розвитку соціальної психології, античний період, філософські джерела соціальної психології, «дух народу», експериментальний етап, трансактний аналіз, інтеракціонізм, необіхевіоризм, неофрейдизм.

Рекомендована література: 1, 2, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 25, 28, 29, 30, 32, 35, 37, 39, 41, 45, 47, 52, 53, 54, 55, 60, 61, 62, 66.

2.2 Завдання для самостійної роботи

1. Теорія рефлексорної симпатії А.Сміта.
2. Сучасні напрямки розвитку зарубіжної соціальної психології

2.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Соціально-психологічні погляди Аристотеля.
2. Витоки соціально-психологічних знань у роботах Платона.
3. Соціально-психологічні погляди Г.В.Гегеля.
4. Значення теорій Л.Фейербаха у формуванні соціальної психології.
5. Експерименти Н.Тріплетта.

2.4 Контрольні питання

1. Скільки етапів розвитку пройшла соціальна психологія?
2. Охарактеризуйте основні філософські джерела соціально-психологічних знань.
3. Що стало передумовою формування соціальної психології як науки?
4. Коли соціальна психологія виокремилась в самостійну галузь?
5. Назвіть основні тенденції розвитку вітчизняної соціальної психології.
6. Назвіть основні сучасні напрямки розвитку соціально-психологічної науки.

3 Семінарське заняття № 3 Структура соціальної психології

3.1 План заняття

1. Поняття структури соціальної психології.
2. Коротка характеристика теоретичної, практичної та прикладної соціальної психології.
3. Особливості соціальної психології за характером пізнання соціально-психологічних явищ.
4. Особливості соціальної психології за характером формування цілісності соціально-психологічних утворень.

Ключові поняття: структура соціальної психології, диференціація соціальної психології, інтеграція соціальної психології, зовнішній контур інтеграції, внутрішній контур інтеграції, теоретична соціальна психологія, практична соціальна психологія, прикладна соціальна психологія загальні теорії, спеціальні теорії, емпірична галузь соціальної психології.

Рекомендована література: 1, 2, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 25, 28, 29, 30, 32, 35, 37, 39, 41, 45, 47, 52, 53, 54, 55, 60, 61, 62, 66.

3.2 Завдання для самостійної роботи

1. Вивчення особистості в рамках соціальної психології.
2. Особливості соціальної психології міжособистісної взаємодії.
3. Характеристика психології малих груп.

3.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Процес диференціації соціальної психології.
2. Особливості процесу інтеграції соціальної психології.
3. Соціальна психологія управління як галузь знань.

3.4 Контрольні питання

1. Що розуміють під структурою соціальної психології?
2. Назвіть напрямки диференціації соціальної психології.
3. Визначте підгалузі соціальної психології, які утворились внаслідок її інтеграційних процесів.
4. Назвіть сутність теоретичної соціальної психології.
5. В чому полягає сутність прикладного напрямку соціальної психології?
6. Де застосовується практична соціальна психологія?
7. Що вивчає соціальна психологія людства?
8. В чому полягає специфіка соціальної психології народів?

9. В чому специфіка соціально-психологічного дослідження сім'ї?
10. В чому полягають особливості вивчення особистості в межах соціальної психології?

4 Семінарське заняття № 4

Прикладна соціальна психологія

4.1 План заняття

1. Призначення прикладної соціальної психології.
2. Предмет прикладної соціальної психології, її функції.
3. Завдання прикладної соціальної психології.
4. Структура прикладної соціальної психології.
5. Особливості прикладних соціально-психологічних досліджень.

Ключові поняття: прикладна соціальна психологія, фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, предмет прикладної соціальної психології, практичний психолог, сфери застосування прикладної соціальної психології.

Рекомендована література: 1, 2, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 25, 28, 29, 30, 32, 35, 37, 39, 41, 45, 47, 52, 53, 54, 55, 60, 61, 62, 66.

4.2 Завдання для самостійної роботи

1. Особливості прикладних досліджень у соціальній психології.
2. Загальна характеристика соціально-психологічної діагностики.
3. Соціально-психологічне консультування.
4. Застосування прикладної соціальної психології у сфері економіки і підприємництва.
5. Застосування прикладної соціальної психології в сфері управління.

4.3 Темі для доповідей і рефератів

1. Прикладні соціально-психологічні дослідження за рубежом.
2. Особливості вітчизняних прикладних соціально-психологічних досліджень.
3. Особливості діяльності практичного соціального психолога в сучасних умовах.

4.4 Контрольні питання

1. В чому полягає призначення прикладної соціальної психології?
2. Що є предметом прикладної соціальної психології?
3. Назвіть методи прикладних соціально-психологічних досліджень.

4. Коли розпочався розвиток вітчизняної прикладної соціальної психології?
5. Визначте структуру прикладної соціальної психології.
6. Які напрямки відносять до теоретичної основи прикладної соціальної психології?
7. Які напрямки відносять до практичної прикладної соціальної психології?
8. Назвіть завдання прикладної соціальної психології.
9. Назвіть риси прикладних соціально-психологічних досліджень.
10. В чому полягають особливості застосування прикладної соціальної психології в сфері управління?
11. Визначте особливості прикладних досліджень у галузі економіки і підприємництва.

5 Семінарське заняття № 5

Соціальна психологія людства та великих соціальних груп (народів і мас)

5.1 План заняття

1. Соціальна психологія людства.
2. Психологія народів і мас.
3. Поняття групи в соціальній психології.
4. Класифікації великих соціальних груп.
5. Загальні ознаки та структура груп.

Ключові поняття: психологія людства, психологія народів, психологія мас, соціальна група, ознаки груп, класифікація груп, структура групи.

Рекомендована література: 1, 2, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 25, 28, 29, 30, 32, 35, 37, 39, 41, 45, 47, 52, 53, 54, 55, 60, 61, 62, 66.

5.2 Завдання для самостійної роботи

1. Система групових очікувань.
2. Сутність теорії натовпу Г.Лебона.
3. Сутність ідеї наслідування С.Московічі.
4. Концепція наслідування Г.Тарда.
5. Концепція «інстинктів соціальної поведінки» Мак-Дугала.
6. «Психологія народів» В.Вундта.
7. Психологія мас в роботах З.Фрейда.

5.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Психологія соціальних класів.
2. Методи дослідження психології великих соціальних груп.
3. Психологія масових явищ.
4. Психологічна характеристика соціальної стратифікації.
5. Соціальна психологія суспільства.

5.4 Контрольні питання

1. В яких соціальних умовах виникла «психологія народів і мас»?
2. Що таке соціальна група?
3. Назвіть основні ознаки груп.
4. За якими підставами поділяють соціальні групи?
5. Назвіть компоненти структури соціальної групи.
6. В чому полягає сутність теорії натовпу Г.Лебона?
7. Назвіть основні ознаки маси.
8. Яка ідея покладена в основу «психології народів»?
9. В чому полягає сутність концепції наслідування Г.Тарда?
10. Розкрийте сутність концепції «інстинктів соціальної поведінки» Мак-Дугала.
11. В чому полягає сутність ідеї наслідування С.Московічі?

6 Семінарське заняття № 6 Соціальна психологія малої групи

6.1 План заняття

1. Поняття «мала соціальна група», її ознаки та функції.
2. Класифікація малих груп.
3. Структура малої соціальної групи.
4. Поняття «групова динаміка».
5. Характеристика соціометрії як основного методу дослідження внутрішньо групових відносин.

Ключові поняття: мала соціальна група, ознаки малої групи, підходи у вивченні малої групи, види малих груп, соціометрія, групова динаміка, структура малої групи.

Рекомендована література: 2, 3, 4, 5, 8, 9, 12, 15, 17, 19, 20, 25, 28, 30, 32, 33, 34, 35, 39, 44, 45, 47, 52, 53, 54, 60, 62.

6.2 Завдання для самостійної роботи

1. Головні підходи до вивчення малих груп.

2. Утворення малої групи.
3. Мала група як колектив.
4. Проблема групової згуртованості.

6.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Дж.Морено. Метод соціометрії.
2. «Теорія поля» К.Левіна.
3. Психоаналітичні дослідження групових процесів З.Фройдом.

6.4 Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «мала соціальна група».
2. Назвіть основні ознаки малої групи.
3. Назвіть функції малої групи.
4. Назвіть основні підходи до вивчення малих соціальних груп.
5. В чому полягає сутність соціометричного підходу.
6. Назвіть види малих груп.
7. Охарактеризуйте структуру малої групи.
8. Дайте визначення поняття «групова динаміка».
9. Охарактеризуйте процес утворення малої групи.
10. Дайте визначення поняття колектив.

7 Семінарське заняття № 7 Соціальна психологія сім'ї

7.1 План заняття

1. Поняття сім'ї в соціальній психології,
2. Характеристика функцій сім'ї.
3. Ознаки, типи сімей та їх загальна характеристика.
4. Особливості соціально-психологічного підходу до аналізу сім'ї.

Ключові поняття: сім'я, ознаки сімей, класифікація сімей, функції сім'ї, сімейні стосунки, сімейні взаємини.

Рекомендована література: 2, 3, 4, 5, 8, 9, 12, 15, 17, 19, 20, 25, 28, 30, 32, 33, 34, 35, 39, 44, 45, 47, 52, 53, 54, 60, 62.

7.2 Завдання для самостійної роботи

1. Типологія стосунків в сім'ї.
2. Види сімейних взаємин.
3. Прикладна соціальна психологія і сім'я.

7.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Фази сімейного життя.
2. Проблема формування орбітальної сім'ї.

7.4 Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «сім'я».
2. Назвіть функції сім'ї.
3. Назвіть ознаки сімей.
4. За якими підставами класифікують сім'ї в соціальній психології?
5. В чому полягає соціально-психологічний підхід до аналізу сім'ї?
6. Назвіть види сімейних взаємин.
7. Назвіть сім'ї за кількістю шлюбних партнерів.
8. Назвіть види сімей за віком подружжя.
9. Назвіть види сімей за стилем взаємодії і спілкування.
10. Назвіть види сімей за способом розв'язання сімейних проблем.
11. Назвіть види сімей за способом планування сімейного життя.

8 Семінарське заняття № 8

Проблема особистості в соціальній психології

8.1 План заняття

1. Поняття особистості в соціальній психології.
2. Історичний аспект дослідження особистості.
3. Характеристика структури особистості.
4. Особливості загальнолюдських психічних властивостей та соціально-специфічний досвід індивіда.
5. Поняття самосвідомості особистості.

Ключові поняття: людина, індивід, індивідуальність, особистість, структура особистості, свідомість, самосвідомість, соціальний досвід,

Рекомендована література: 2, 4, 8, 15, 20, 27, 30, 32, 33, 35, 38, 44, 52, 53, 54, 56, 60, 62, 65.

8.2 Завдання для самостійної роботи

1. Ступені засвоєння соціального досвіду.
2. Соціальний тип і соціальна зрілість особистості.
3. Взаємозв'язок соціального і індивідуального в людині.
4. Особливості психічного настрою особистості.
5. Перехідні соціальні типи особистості.

8.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Особистість як предмет дослідження в соціології і психології
2. Специфіка соціально-психологічної проблематики особистості
3. Теорія особистості К.Юнга.
4. Особистість у роботах К.Хорні.
5. Теорія особистості З.Фрейда.

8.4 Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «особистість».
2. Співставте поняття «індивід», «людина», «індивідуальність», «особистість».
3. Назвіть основні періоди дослідження особистості.
4. Як відбувається засвоєння соціального досвіду?
5. Розкрийте поняття «соціальний тип особистості».
6. Назвіть компоненти структури особистості.
7. Назвіть науковців, що досліджували структуру особистості.

9 Семінарське заняття № 9 Теорії адаптації та соціалізації особистості

9.1 План заняття

1. Поняття адаптації та соціалізації особистості.
2. Сфери розгортання процесу соціалізації особистості.
3. Стадії процесу соціалізації.
4. Соціально-психологічні механізми соціалізації.
5. Поняття асоціалізації та десоціалізації. Девіантна поведінка як прояв асоціалізації.

Ключові слова: соціалізація, адаптація, інтеріоризація, сфери соціалізації, стадії соціалізації, механізми соціалізації, асоціалізація, десоціалізація, девіантна поведінка, самовизначення особистості, моделі соціалізації.

Рекомендована література: 2, 4, 8, 15, 20, 27, 30, 32, 33, 35, 38, 44, 52, 53, 54, 56, 60, 62, 65.

9.2 Завдання для самостійної роботи

1. Основні теоретичні підходи дослідження соціалізації.
2. Соціально-психологічні особливості соціалізації в підлітковому віці.
3. Самовизначення в процесі соціалізації старшокласників.
4. Характеристика окремих моделей соціалізації особистості.

9.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Соціально-психологічна характеристика соціалізації молоді.
2. Особливості соціалізації особистості в зрілому віці.
3. Концепція соціалізації Дж.Міда.

9.4 Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «соціалізація».
2. Які форми соціалізації ви знаєте?
3. В яких сферах відбувається соціалізація?
4. Які виділяють стадії соціалізації?
5. Назвіть інститути соціалізації.
6. Які ви можете назвати механізми соціалізації?
7. Які наслідки несоціалізованості особистості?
8. Назвіть моделі соціалізації.
9. В чому полягає двосторонність процесу соціалізації?

10 Семінарське заняття № 10 Соціально-психологічні властивості особистості

10.1 План заняття

1. Поняття соціально-психологічних властивостей особистості.
2. Види соціально-психологічних властивостей особистості.
3. Характеристика соціального інтелекту.
4. Соціальна компетентність та її компоненти.

Ключові поняття: соціально-психологічні властивості, базові психологічні властивості, соціальний інтелект, соціальна компетентність.

Рекомендована література: 2, 4, 8, 15, 20, 27, 30, 32, 33, 35, 38, 44, 52, 53, 54, 56, 60, 62, 65.

10.2 Завдання для самостійної роботи

1. Методологічні основи визначення соціально-психологічних властивостей особистості
2. Соціальні норми та ціннісні орієнтації особистості.

10.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Фізичні індивідуальні особливості особистості.
2. Характеристика індивідуально-психологічних особливостей особистості.
3. Вплив індивідуально-психологічних особливостей особистості на її

життя і поведінку.

10.4 Контрольні питання

1. В чому полягають соціально-психологічні властивості особистості?
2. Назвіть види соціально-психологічних властивостей особистості.
3. Дайте визначення поняття «соціальний інтелект».
4. Дайте визначення поняття «соціальна компетентність».
5. Як співвідносяться поняття «соціальний інтелект» і «соціальна компетентність»?
6. В чому полягають індивідуально-психологічні особливості особистості?
7. Назвіть індивідуально-психологічні особливості особистості.
8. Як соціально-психологічні властивості особистості впливають на її життєдіяльність?

11 Семінарське заняття № 11 **Соціальні норми, цінності і установки**

11.1 План заняття

1. Проблема детермінації соціальної поведінки особистості.
2. Соціальні норми
3. Соціальні цінності
4. Поняття соціальної установки та її структура
5. Ієрархічна структура диспозицій особистості (концепція В.Я.Ядова)

Ключові поняття: соціальні норми, юридичні норми, моральні норми, соціальні цінності, суспільні цінності, ціннісні орієнтації, соціальна установка, структура установки, парадокс Лап'єра.

Рекомендована література: 2, 3, 4, 15, 19, 25, 30, 32, 34, 35, 38, 44, 45, 47, 52, 53, 56, 60, 62, 63, 65.

11.2 Завдання для самостійної роботи

1. Цілі, які обумовлюють поведінку людини.
2. Вплив установок на поведінку людини.
3. Процес формування та зміни соціальних установок.
4. Дослідження соціальних установок Р.Лап'єра.
5. Концепція амбівалентності соціальних установок особистості.
6. Особливості видів соціальних норм.

11.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Дослідження соціальної установки Г.Олпорта.

2. Концепція соціальної установки В.Томаса і Ф.Знанецького.
3. Дослідження соціальної установки Д.М.Узнадзе.
4. Телеологія як вчення про наявність у світі об'єктивних надлюдських цінностей.

11.4 Контрольні питання

1. Чим обумовлена соціальна поведінка особистості?
2. Дайте визначення поняття «соціальна норма».
3. Які види соціальних норм ви знаєте?
4. Охарактеризуйте поняття «соціальні цінності».
5. Дайте визначення «соціальної установки».
6. Які науковці досліджували соціальні установки?
7. Як соціальні установки впливають на поведінку особистості?
8. Розкрийте структуру соціальної установки.
9. Розкрийте процес формування соціальної установки.
10. Хто з науковців вважається засновником вітчизняної теорії установки?

12 Семінарське заняття № 12 **Роль і статус особистості в групі**

12.1 План заняття

1. Поняття «статус» в соціальній психології.
2. Види статусів.
3. Основні складові статусу.
4. Поняття «роль», головні підходи до розуміння поняття.
5. Характеристика видів соціальних ролей.
6. Зв'язок соціальної ролі зі статусом.

Ключові поняття: соціальний статус, набутий статус, авторитет, престиж, соціальна роль, види соціальних ролей, зразок ролі, рольова поведінка.

Рекомендована література: 1, 2, 4, 15, 17, 19, 20, 21, 25, 30, 32, 33, 35, 36, 38, 45, 47, 48, 52, 53, 54, 60, 62.

12.2 Завдання для самостійної роботи

1. Поняття рольової ідентичності.
2. Статеві-рольові параметри особистості.
3. Види соціальних ролей.
4. Характеристика рольової амбівалентності особистості.

12.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Особливості класифікації соціальних ролей.
2. Духовний потенціал особистості.
3. Дослідження соціальних ролей в соціології і психології.

12.4 Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняття «статус».
2. Назвіть види статусів.
3. Які складові має статус?
4. Дайте визначення поняття «роль».
5. Визначте підходи до розуміння ролі.
6. Який зв'язок між соціальною роллю і соціальним статусом?
7. Які науковці досліджували соціальні ролі?
8. В чому полягає рольова ідентичність?
9. В чому полягає статево-рольова ідентичність?
10. Назвіть види соціальних ролей.
11. В чому полягає рольова амбівалентність?

13 Семінарське заняття № 13

Лідерство та керівництво в малій групі

13.1 План заняття

1. Поняття лідерства, координації та керівництва в малих групах.
2. Теорії сутності і виникнення лідерства.
3. Психологічна характеристика стилів лідерства і керівництва.
4. Характеристика особистості лідера.
5. Функції лідера.
6. Авторитет та псевдоавторитет керівника.

Ключові поняття: лідерство, керівництво, лідер, керівник, теорії лідерства, стиль лідерства, типологія лідерів, емоційний лідер, інструментальний лідер, авторитарний лідер, демократичний лідер.

Рекомендована література: 2, 3, 4, 5, 8, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 26, 27, 32, 35, 38, 39, 44, 47, 50, 60, 62.

13.2 Завдання для самостійної роботи

1. Характеристика поглядів Б.Паригіна на лідерство.
2. Теорія керівництва Д.Мак-Грегора.
3. Модель керівництва Блейка-Моутона.
4. Характеристика рис ефективного керівника.

13.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Етичний характер лідерства.
2. Феномен лідерства в історичному аспекті.
3. Теорія лідерства і керівництва К.Левіна.

13.4 Контрольні питання

1. Визначте відмінності між поняттями «лідер» і «керівник».
2. Що є спільного в діяльності лідерів і керівників?
3. Назвіть науковців, які досліджували проблематику лідерства і керівництва.
4. В чому полягає сутність теорії рис?
5. Дайте характеристику ситуаційної теорії лідерства.
6. В чому полягає сутність поведінкового підходу до лідерства?
7. Дайте визначення поняття «стиль лідерства».
8. Охарактеризуйте типи лідерів за Р.Бейлсом.
9. Назвіть типи лідерів за змістом діяльності.
10. Назвіть типи лідерів за стилем керівництва.
11. Визначте типи лідерів за характером діяльності.
12. Охарактеризуйте авторитарний, демократичний та ліберальний стилі керівництва.
13. Визначте типові риси ефективного керівника.

14 Семінарське заняття № 14

Проблема спілкування в соціальній психології

14.1 План заняття

1. Визначення поняття «спілкування». Його суб'єкт та об'єкт.
2. Структура спілкування.
3. Типи та види спілкування.
4. Функції спілкування.
5. Спілкування як потреба людини:
  - а) психологічне непідтвердження;
  - б) афіліація як потреба у спілкуванні;
  - в) соціальна підтримка та її буферний ефект.

Ключові поняття: спілкування, суб'єкт спілкування, об'єкт спілкування, структура спілкування, міжособистісне спілкування, рольове спілкування, ритуальне спілкування, монологічне спілкування, імператив, маніпуляція, функції спілкування, комунікативно-зв'язуюча роль спілкування, афіліація, атракція, психологічне непідтвердження, соціальна підтримка.

Рекомендована література: 2, 4, 15, 20, 25, 32, 35, 47, 51, 57, 59.

14.2 Завдання для самостійної роботи

1. Теорія соціальної взаємодії М.Вебера.
2. Співвідношення понять «спілкування» і «суспільні відносини».
3. Характеристика поняття «атракція».
4. Виконати тест для визначення потреби у спілкуванні (Додаток А).

14.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Дослідження проблеми спілкування в психологічній науці.
2. Теорія спілкування Б.Ф.Ломова.
3. ЗМІ в структурі спілкування
4. Маніпуляція як складова життєдіяльності людини з точки зору психологічної науки.

14.4 Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «спілкування».
2. Що є об'єктом і суб'єктом спілкування.
3. Назвіть науковців, які займались дослідженням проблем спілкування.
4. Назвіть складові спілкування.
5. Назвіть види спілкування.
6. Визначте засоби спілкування.
7. Охарактеризуйте функції спілкування.
8. Дайте визначення поняття «афіліація» та «атракція».
9. В чому полягає буферний ефект соціальної підтримки?
10. В чому полягає ефект ореолу?

15 Семінарське заняття № 15 Спілкування як комунікативний процес

15.1 План заняття

1. Поняття комунікації як форми та використання каналів передачі інформації, її особливості.
2. Види і форми комунікації.
3. Характеристика моделей комунікації
4. Характеристика вербальних способів передачі інформації
5. Характеристика невербальних способів передачі інформації

Ключові поняття: комунікація, міжособистісна комунікація, специфіка міжособистісної комунікації, знак, смисл, комунікативний бар'єр, моделі комунікації, невербальні засоби спілкування, просодика, екстралінгвістична

система, вербальні засоби спілкування, мова.

Рекомендована література: 2, 4, 15, 20, 25, 32, 35, 47, 51, 57, 59.

15.2 Завдання для самостійної роботи

1. Особливості комунікативної компетентності.
2. Поняття комунікативного простору міжособистісних відносин.
3. Характеристика поняття «асертивність».
4. Виконати практичну роботу:
  - а) тест на оволодіння невербальними компонентами ділового спілкування (Додаток Б);
  - б) методика діагностики комунікативного контролю (Додаток В).

15.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Теорія комунікації Джо Люфта і Гаррі Інґхема.
2. Правила ефективного спілкування
3. Техніки міжособистісного спілкування.

15.4 Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «комунікація».
2. Назвіть види комунікації.
3. Назвіть форми комунікації.
4. Назвіть моделі комунікації.
5. Дайте визначення поняття «комунікативна компетентність».
6. Дайте визначення поняття «асертивність».
7. В чому полягає сутність «вікна Джогарі»?
8. В чому полягають відмінності між односторонньою і двосторонньою комунікацією?
9. Які ви знаєте правила конструктивної комунікації?
10. Назвіть основні техніки міжособистісної комунікації.

16 Семінарське заняття № 16 Спілкування як взаємодія

16.1 План заняття

1. Інтерація – взаємодія у спілкуванні
2. Взаємодія як контакт між людьми
3. Взаємодія як загальна характеристика спілкування
4. Структура взаємодії
5. Форми поведінки особистості у міжособистісній взаємодії

Ключові поняття: інтеракція, взаємодія, просторові контакти, контакт зацікавленості, механізм взаємодії, транзактний аналіз.

Рекомендована література: 2, 4, 15, 20, 25, 32, 35, 47, 51, 57, 59.

16.2 Завдання для самостійної роботи

1. Взаємодія і міжособистісний вплив
2. Деструктивні форми взаємодії.
3. Механізм соціальної взаємодії.
4. Яке місце у взаємодії займає контакт?

16.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Теорія соціальної взаємодії М.Вебера.
2. Транзактний аналіз Е.Берна.
3. Дослідження взаємодії в концепції «символічного інтеракціонізму».

16.4 Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «інтеракція».
2. Назвіть види контактів при взаємодії.
3. Які науковці досліджували взаємодію, як сторону спілкування?
4. Які форми поведінки у міжособистісній взаємодії Ви знаєте?
5. Назвіть компоненти структури взаємодії.
6. Назвіть основні деструктивні форми взаємодії.
7. Розкрийте механізм соціальної взаємодії.
8. В чому полягає сутність транзактного аналізу?
9. Розкрийте основні положення теорії символічного інтеракціонізму.
10. Які позиції взаємодії називає Е.Берн?

17 Семінарське заняття № 17 Спілкування як взаєморозуміння

17.1 План заняття

1. Поняття соціальної перцепції
2. Об'єкт та суб'єкт соціальної перцепції
3. Сприйняття та розуміння один одного партнерами по спілкуванню
4. Характеристика механізмів соціальної перцепції.
5. Характеристика ефектів міжособистісного сприйняття

Ключові поняття: соціальна перцепція, об'єкт перцепції, суб'єкт перцепції, перцептивні гачки, соціальне сприйняття, схема сприйняття.

Рекомендована література: 2, 4, 15, 20, 25, 32, 35, 47, 51, 57, 59.

17.2 Завдання для самостійної роботи

1. Формування першого враження про людину.
2. Сутність «ефекту ореолу»
3. Поняття каузальної атрибуції.
4. Фундаментальна помилка каузальної атрибуції.
5. Провести діагностику домінуючої перцептивної модальності за методикою С.Єфремцева (Додаток Г)

17.3 Теми для доповідей і рефератів

1. Перешкоди на шляху спілкування.
2. Теорії типологій особистості та їх значення в дослідженні соціальної перцепції.
3. Проблема точності міжособистісної перцепції.
4. Вплив рівня культури суб'єкта на його перцептивні здібності.

17.4 Контрольні питання

1. Що називають соціальною перцепцією?
2. Хто є суб'єктом соціальної перцепції?
3. Охарактеризуйте об'єкт соціальної перцепції.
4. Визначте механізми соціальної перцепції.
5. Назвіть ефекти міжособистісного сприйняття.
6. У зв'язку з чим виникає і в чому полягає проблема точності міжособистісної перцепції?
7. Дайте визначення поняття «афіліація».
8. В чому полягає буферний ефект соціальної підтримки?
9. Що називають атракцією?
10. В чому полягає сутність «ефекту ореолу?»
11. Що таке каузальна атрибуція?
12. В чому полягає фундаментальна помилка каузальної атрибуції?

Рекомендована література

1. Американская социологическая мысль: Тексты. - М.: МГУ, 1994. – 496 с.
2. Андреева Г.М. Социальная психология. - М: Изд-во МГУ, 1980.
3. Андреева Г.М., Богомолова Н.Н., Петровская Л.А. Современная социальная психология на Западе. - М., 1978.
4. Аронсон Э. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме. - М.: Прайм-Еврознак, 2002. - 558 с.
5. Белкин П.Г., Емельянов Е.Н., Иванов И.А. Социальная психология научного коллектива. - М.: Наука, 1987. - 213 с.
6. Богомолова Н.Н. Социальная психология печати, радио и телевидения. - М.: МГУ, 1991. - 126 с.
7. Будилова Е.А. Социально-психологические проблемы в русской науке. - М.: Наука, 1983. - 230 с.
8. Введение в практическую социальную психологию / Под ред. Ю.М. Жукова, Л.А. Петровской, О.В. Соловьевой. - М.: Наука, 1994. - 255 с.
9. Волков И.П. О социометрической методике в социально-психологических исследованиях. - Л.: ЛГУ, 1970.
10. Гибш Х., Форверг М. Введение в марксистскую социальную психологию: Пер. с нем. - М.: Прогресс, 1972. - 294 с.
11. Дилигенский Г.Г. Социально-политическая психология. - М.: Наука, 1994. - 304 с.
12. Донцов А.И. Психология коллектива. Методологические проблемы исследования. - М.: Изд-во МГУ, 1984. - 208 с.
13. Жуков Ю.М., Гржегоржевская И.А. Эксперимент в социальной психологии: проблемы и перспективы // Методология и методы социальной психологии / Под ред. Е.В. Шороховой. - М.: Наука, 1977.
14. Ковалев А.Г. О предмете социальной психологии // Вестник ЛГУ. - 1959. - № 11. – С. 14-19
15. Корнев М.Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія: Підручник. - К.: Либідь, 1995.-304 с.
16. Крегер О., Тьюсон Дж. М. Типы людей и бизнес. Как 16 типов личности определяют ваши успехи на работе. - М.: Персей, Вече. АСТ, 1995
17. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Психология малой группы. - М.: Изд-во МГУ, 1991.- 207 с.
18. Кричевский Р.Л. Если вы руководитель... Элементы психологии менеджмента в повседневной работе. - М.: Дело. - 193 с.

19. Крысько В.Г. Социальная психология: Курс лекций. - СПб.: Питер, 2007. - 431 с.
20. Кузьмин Е.С. Основы социальной психологии. - Л.: ЛГУ, 1964. - 172 с.
21. Куликов В.К. Проблемы социальной психологии. - Иваново: Изд-во ИвГУ, 1979. - 74 с.
22. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях: Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1980. - 390 с.
23. Лебедев-Любимов А. Психология рекламы. — СПб.: Питер, 2002. — 368 с: ил.
24. Лекции по методике конкретных социальных исследований. - М.: МГУ, 1972. - 201 с.
25. Майерс Д. Социальная психология. - СПб, 2002
26. Максвелл Дж. Шеф и его команда. - СПб: Питер. Ком., 1998
27. Мангутов И., Уманский Л.И. Организатор и организаторская деятельность. - Л.: ЛГУ, 1975.
28. Методологические проблемы социальной психологии / Под ред. Е.В. Шороховой. - М.: Наука, 1975.
29. Методы социальной психологии / Под ред. Е.С. Кузьмина и В.Е. Семенова. - Л.: Изд-во ЛГУ, 1977. - 175 с.
30. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 624 с.
31. Немов Р.С. Социально-психологический анализ эффективной деятельности коллектива. - М.: Педагогика, 1984. - 285 с.
32. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навч. посібник. - Київ: Академвидав, 2003.
33. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. – К.: Либідь, 2006
34. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. - СПб, 2000.
35. Парыгин Б.Д. Социальная психология. - СПб, 1999.
36. Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории. - М.: Мысль, 1971. - 350 с.
37. Перспективы социальной психологии: Пер. с англ. -М.: ЭКСМ-Пресс, 2001.- 688 с.
38. Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив. - М., 1982.
39. Петровский А.В., Шпалинский В.В. Социальная психология коллектива. - М.: Просвещение, 1978. - 176 с.
40. Платонов Ю.П. Психология коллективной деятельности. Теоретико-методологический аспект. - Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. - 184 с.
41. Поршнев Б.Ф. Социальная психология и история. - 2-е изд. - М.: Наука, 1979. - 232 с.

42. Прокопенко О.В., Троян М. Ю. Поведінка споживачів: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 176 с.
43. Психологические проблемы социальной регуляции поведения / Под ред. Е.В. Шороховой, М.И. Бобневой. - М.: Наука, 1976. - 365 с.
44. Робер М.А., Тильман Ф. Психология индивида и группы: Пер. с франц. - М.: Прогресс, 1988.
45. Руденский Е.В. Социальная психология: Курс лекций. - М.: ИНФРА-М, 2000. - 224 с.
46. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика: Пер. с англ. - М: Прогресс, 1990. - 368 с.
47. Семечкин Н.И. Социальная психология: Учебник для вузов. - СПб.: Питер, 2004. - 376 с.
48. Смелзер Н. Социология. - М., 1994.
49. Современная зарубежная социальная психология. Тексты / Под ред. Г.М. Андреевой, Н.Н. Богомоловой, Л.А. Петровской. - М.: МГУ, 1984.
50. Совместная деятельность / Под ред. А. Журавлева, А.П. Шихирева. - М.: Наука, 1988.
51. Соколов А.В. Общая теория социальной коммуникации: Учеб. пособие. - СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2002. - 461 с.
52. Социальная психология / Под ред. Г.П. Предвечного, Ю.А. Шерковина. - М., 1975. - 320 с.
53. Социальная психология / Под ред. Е.С. Кузьмина, В.Е. Семенова. - Л., 1979.
54. Социальная психология / Сост. Р.И. Мокшанцев, А.В. Мокшанцева. - М., Новосибирск: ИНФРА-М, 2001. - 408 с.
55. Социальная психология и общественная практика / Под ред. Е.В. Шороховой и В.П. Левкович. - М.: Наука, 1985. - 231 с.
56. Социальная психология личности / Под ред. М.И. Бобневой, Е.В. Шороховой. - М.: Наука, 1979. - 344 с.
57. Столяренко Л. Д. С 81 Психология делового общения и управления. Учебник / Л. Д. Столяренко. — Ростов н/Д: Феникс, 2005. — 416 с.
58. Теоретические и методологические проблемы социальной психологии / Под ред. Г.М. Андреевой, Н.Н. Богомоловой. - М.: МГУ, 1977.
59. Трусев В.П. Когнитивные процессы в социальной психологии. - Л., 1983.
60. Шибутани Т. Социальная психология. - Ростов н/Д.: Феникс, 2002. - 544 с.
61. Шихирев П.Н. Социальная психология в странах Западной Европы. - М., 1985.
62. Шихирев П. Современная социальная психология. - М.: ИП РАМ, 2000.-448 с.
63. Шихирев П.Н. Современная социальная психология США. - М., 1979.

64. Щепанский Я. Элементарные понятия социологии. - М.: Прогресс, 1970.
65. Ядов В.А. Социальная идентификация личности. - М., 1994.
66. Ядов В.А. Социологическое исследование. Методология, программа, методы. - М.: Наука, 1987. - 237 с.
67. Яковлев А.М. Преступность и социальная психология. - М.: Юриздат, 1971. - 245 с.
68. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Index.php
69. <http://pidruchniki.ws/psihologiya/Page-5>
70. http://uk.wikipedia.org/wiki/Українські_онлайн-бібліотеки

ДОДАТКИ

Додаток А – Тест для визначення потреби у спілкуванні (ПС) (Ю.М. Орлов, В.І. Шкуркін, Л.П. Орлова)

Мета: виявити рівень потреби у спілкуванні. Тест містить твердження, які корелюють із ознаками двох протилежних груп: з високим і низьким рівнем потреби у спілкуванні.

1. Я одержую задоволення, беручи участь у різних святах.
2. Я можу вгамувати свої бажання, якщо вони суперечать бажанням моїх товаришів.
3. Мені подобається висловлювати комусь свою симпатію.
4. Я більше зосереджений на тому, щоб справляти вплив, ніж мати друзів.
5. Я відчуваю, що у мене чомусь більше прав стосовно своїх друзів, ніж обов'язків.
6. Коли я дізнаюся про успіхи свого друга, у мене чомусь погіршується настрій.
7. Щоб бути задоволеним собою, я повинен комусь у чомусь допомагати.
8. Мої турботи зникають, коли я перебуваю серед друзів на роботі.
9. Мої друзі мені дуже набридли.
10. Коли я роблю погану роботу, присутність людей мене надто дратує.
11. Притиснутий до стіни, я говорю лише ту частку правди, яка, на мою думку, не зашкодить моїм друзям і знайомим.
12. У скрутній ситуації я більше думаю не стільки про себе, скільки про близьку мені людину,
13. Неприємності в друзів викликають у мене стан, близький до хвороби.
14. Мені приємно допомагати іншим, навіть якщо це додасть мені значних труднощів.
15. З поваги до друга я можу погодитися з його думкою, навіть якщо він не має рації.
16. Мені більше подобаються пригодницькі оповідання, ніж про кохання.
17. Сцени насильства в кіно навіюють мені відразу.
18. Коли я один, я відчуваю тривогу і напруженість більше, ніж коли перебуваю серед людей.
19. Я вважаю, що головною радістю в житті є спілкування.
20. Мені шкода покинутих собак та кішок.
21. Я вважаю, що краще мати менше друзів, але близьких.
22. Я люблю бувати серед людей.
23. Я довго переживаю після сварки з близькими.
24. У мене більше близьких людей, ніж у багатьох інших.
25. У мене більше прагнення до досягнень, ніж до дружби.

Продовження додатку А

26. В судженнях про інших людей я здебільшого довіряю власній інтуїції і уяві, ніж судженням про них з боку інших людей.

27. Я надаю більшого значення матеріальному добробуту і престижу, ніж радості спілкування з приємними мені людьми.

28. Я співчуваю людям, у яких немає близьких друзів.

29. Стосовно до мене люди часто були невдячними.

30. Я люблю оповідання про безкорисливе кохання і дружбу.

31. Заради друга я можу піти на жертву.

32. У дитинстві я входив до компанії, яка завжди трималася разом.

33. Якби я був журналістом, я писав би про силу дружби.

Обробка результатів:

Досліджуваний одержує по 1 балу, якщо відповів «Так» на твердження 1, 2, 7, 8, 11,12,13,14,17, 18,19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 30, 31, 32, 33 і «Ні» - на 3, 4, 5, 6, 9,10, 15,16, 25, 27, 29.

Сума балів свідчить про рівень ПС:

до 22 балів - низький;

23-25 - нижче середнього;

26-27 - середній;

28-29 - вище середнього;

30-33 - високий.

Додаток Б - Тест на володіння невербальними компонентами ділового спілкування

Завдання: В кінці кожного речення поставте «так» чи «ні».

1. Співрозмовники часто звертають увагу на те, що я говорю занадто голосно або занадто тихо.
2. Під час розмови я ніколи не знаю, куди діти руки.
3. Я відчуваю незручність в перші хвилини знайомства.
4. Майже завжди майбутнє спілкування з незнайомою людиною викликає у мене тривогу.
5. Я занадто жестикулюю.
6. Протягом 10-ти хвилинної бесіди я не можу обійтись без того, щоб до чогось не притулитися або на щось не спертися.
7. Я погано розумію мову жестів.
8. Я намагаюсь обмежити коло свого ділового спілкування декількома добре знайомими мені людьми.
9. У розмові я часто кручу щось в руці.
10. Я погано вмію приховувати емоції, які виникли раптово.
11. Під час ділових бесід я намагаюсь повністю виключити міміку і жестикуляцію.

Чим менше «так» і більше «ні» у ваших відповідях, тим краще ви володієте невербальними засобами спілкування. Якщо всі 11 запитань «ні», то це не означає, що цією стороною спілкування потрібно нехтувати. Спостерігайте за собою і співрозмовниками. Ви виявите багато цікавого для своєї роботи.

Додаток В – Методика діагностики комунікативного контролю (М.Шнайдер)

Призначення. Методика призначена для вивчення рівня комунікативного контролю. Згідно з М. Шнайдером, люди з високим комунікативним контролем постійно слідкують за собою, добре обізнані, як поводитись, управляють своїми емоційними виявленнями. Разом з тим вони відчувають значні труднощі в спонтанності самовираження, не люблять непередбачуваних ситуацій. Люди з низьким комунікативним контролем безпосередні і відкриті, але можуть сприйматися оточуючими як занадто прямолінійні та нав'язливі.

Інструкція. Уважно прочитайте 10 висловлювань, які відображають реакції на деякі ситуації спілкування. Кожне з них оцініть як правильне (П) або неправильне (Н) стосовно себе, поставивши поряд з кожним пунктом відповідну букву.

Опитувальник

1. Мені здається важким наслідувати іншим людям.
2. Я міг би покривлятися, щоб звернути увагу оточуючих.
3. З мене міг би вийти непоганий актор.
4. Іншим людям інколи здається, що мої переживання більш глибокі, ніж це є насправді.
5. В компанії я рідко опиняюсь в центрі уваги.
6. В різних ситуаціях у спілкуванні з іншими людьми я часто поведжусь по-різному.
7. Я можу відстоювати тільки те, в чому щиро упевнений.
8. Щоб досягти успіхів у справах та у відносинах з людьми, я часто буваю саме таким, яким мене хочуть бачити.
9. Я можу бути дружелюбним з людьми, яких я не терплю.
10. Я не завжди такий, яким здаюся.

Обробка та інтерпретація

По одному балу нараховується за відповідь «Н» на запитання 1, 5, 7 і за відповідь «П» на всі інші запитання. Підраховується сума балів.

0-3 - низький комунікативний контроль; висока імпульсивність у спілкуванні, відкритість, розкутість, поведінка може мало змінюватись в залежності від ситуації спілкування і не завжди співвідноситись з поведінкою інших людей.

4-6 балів - середній комунікативний контроль; у спілкуванні щирий, щиро ставиться до інших, але стриманий в емоційних виявленнях, співвідносить свої реакції з поведінкою оточуючих людей.

7-10 балів - високий комунікативний контроль; постійно слідкує за собою, управляє виявленням своїх емоцій.

**Додаток Г – Діагностика домінуючої перцептивної модальності
(С.Єфремцева)**

Інструкція. Відповідайте на питання, «згоден» чи «не згоден». В опитувальнику обведіть кільцем номери тих запитань, на які Ви відповіли «згоден».

Опитувальник

1. Люблю спостерігати за хмарами і зірками.
2. Часто наспівую собі потихеньку.
3. Не визнаю моду, яка незручна.
4. Люблю прогулюватись в садку.
5. Колір автомашини для мене має значення.
6. Пізнаю по кроках, хто увійшов у кімнату.
7. Мене розважає наслідування діалектам.
8. Зовнішньому вигляду надаю серйозного значення.
9. Мені подобається приймати масаж.
10. Коли є час, люблю спостерігати за людьми.
11. Погано себе почуваю, коли не насолоджуюсь рухами.
12. Дивлячись на одяг у вітрині, знаю, що мені буде добре в ньому.
13. Коли почую стару мелодію, до мене повертається минуле.
14. Люблю читати під час їжі.
15. Люблю поговорити по телефону.
16. У мене є схильність до повноти.
17. Віддаю перевагу слуханню оповідання, коли хтось читає, ніж читати самому.
18. Після поганого дня мій організм у напрузі.
19. Охоче і багато фотографую.
20. Довго пам'ятаю, що мені сказали приятелі або знайомі.
21. Легко віддати гроші за квіти, бо вони прикрашають життя.
22. Увечері люблю прийняти ванну.
23. Стараюсь записувати свої особисті справи.
24. Часто розмовляю з собою.
25. Після тривалої їзди на машині довго приходжу до тями.
26. Тембр голосу багато що мені говорить про людину.
27. Надаю значення манері одягатися, яка властива іншим.
28. Люблю потягуватись, розправляти кінцівки, розминатися.
29. Занадто тверда або занадто м'яка постіль для мене є мукою.
30. Мені важко знайти зручне взуття.
31. Люблю дивитись теле- і відеофільми.
32. Навіть після двох років можу впізнати обличчя, які колись бачив.
33. Люблю ходити під дощем, коли краплі стукають по парасольці.

Продовження додатку Г

34. Люблю слухати, коли говорять.
35. Люблю займатися рухливим спортом або використовувати будь-які рухальні вправи, іноді і потанцювати.
36. Коли близько тікає будильник, не можу заснути.
37. У мене непогана стереоапаратура.
38. Коли слухаю музику, відбиваю такт ногою.
39. На відпочинку не люблю оглядати пам'ятки архітектури.
40. Не можу терпіти безпорядок.
41. Не люблю синтетичних тканин.
42. Вважаю, що атмосфера у приміщенні залежить від освітлення.
43. Часто відвідую концерти.
44. Само потискання руки багато говорить про дану особистість.
45. Охоче відвідую галереї і виставки.
46. Серйозна дискусія - це цікаво.
47. Через доторкання можна сказати значно більше, ніж словами.
48. У шумові не можу зосередитись.

Обробка та інтерпретація результатів

Підрахуйте, в якому розділі ключа більше кружечків, - це і є ваш провідний тип.

Ключ:

Візуальний - 1, 5, 8, 10, 12, 14, 19, 21, 23, 27, 31, 32, 39, 40, 42, 45;

Аудіальний – 2, 6, 7, 13, 15, 17, 20, 24, 26, 33, 34, 36, 43, 46, 48;

Кінестетичний – 3, 4, 9, 11, 16, 18, 22, 25, 28, 29, 30, 35, 38, 41, 44, 47.

Рівні перцептивної модальності:

13 і більше – високий;

8-12 – середній;

7 і менше – низький.

Додаток Д – Питання для модульного контролю

Модуль I Наукові основи дослідження проблем соціальної психології

1. Охарактеризуйте соціальну психологію як явище і як науку.
2. В яких формах існують соціально-психологічні явища?
3. Що є предметом соціальної психології як науки?
4. Скільки етапів розвитку пройшла соціальна психологія?
5. Які методи дослідження використовуються у соціальній психології?
6. З якими науками (галузями знань) має зв'язки соціальна психологія?
7. Назвіть основні сучасні напрямки розвитку соціально-психологічної науки.
8. В чому полягає сутність «психології народів і мас»?
9. Яка ідея покладена в основу «психології народів»?
10. Що таке соціальна група і які її ознаки?
11. За якими підставами поділяють соціальні групи?
12. Дайте визначення поняття «мала соціальна група» та назвіть її ознаки.
13. Назвіть функції малої групи.
14. Назвіть основні підходи до вивчення малих соціальних груп.
15. Назвіть види малих груп.
16. Назвіть ознаки сімей.
17. За якими підставами класифікують сім'ї в соціальній психології?
18. Дайте визначення поняття колектив.

Модуль II Проблеми особистості та спілкування в соціальній психології

1. Дайте визначення поняття «особистість».
2. Дайте визначення поняття «соціалізація» та назвіть її форми.
3. В яких сферах та інститутах відбувається соціалізація?
4. Назвіть види соціально-психологічних властивостей особистості.
5. Як співвідносяться поняття «соціальний інтелект» і «соціальна компетентність»?
6. Дайте визначення поняття «соціальна норма» та охарактеризуйте види соціальних норм
7. Охарактеризуйте поняття «соціальні цінності».
8. Дайте визначення «соціальної установки», які науковці досліджували соціальні установки?
9. Дайте визначення поняття «статус», назвіть види статусів.
10. Дайте визначення поняття «роль». Назвіть види соціальних ролей.
11. Який зв'язок між соціальною роллю і соціальним статусом?
12. Визначте відмінності між поняттями «лідер» і «керівник».
13. Охарактеризуйте авторитарний, демократичний та ліберальний стилі керівництва.
14. Дайте визначення поняття «спілкування», його структура.

Додаток Е – Питання до заліку

1. Поняття соціальної психології. Соціальна психологія як явище і наука.
2. Предмет соціальної психології як науки.
3. Історія виникнення і розвитку соціальної психології, як науки
4. Поняття «методологія». Методи дослідження в соціальній психології.
5. Соціометрія як основний метод дослідження групової динаміки.
6. Структура соціальної психології
7. Соціальна психологія людства.
8. Психологія народів і мас.
9. Поняття групи в соціальній психології.
10. Класифікації великих соціальних груп.
11. Загальні ознаки та структура груп.
12. Поняття «мала соціальна група», її ознаки та функції.
13. Класифікація малих груп.
14. Структура малої соціальної групи.
15. Сутність групової динаміки.
16. Поняття сім'ї в соціальній психології, її функції.
17. Ознаки, типи сімей та їх загальна характеристика.
18. Поняття особистості в соціальній психології.
19. Поняття адаптації та соціалізації особистості.
20. Сфери розгортання процесу соціалізації особистості та його стадії.
21. Характеристика соціально-психологічних механізмів та інститутів соціалізації.
22. Поняття соціально-психологічних властивостей особистості, їх види.
23. Соціальний інтелект та соціальна компетентність
24. Соціальні норми
25. Соціальні цінності
26. Поняття соціальної установки та її структура
27. Ієрархічна структура диспозицій особистості (концепція В.Я. Ядова)
28. Формування та зміна соціальних установок
29. Поняття «статус» в соціальній психології, види статусів
30. Основні складові статусу
31. Поняття «роль», головні підходи до розуміння поняття
32. Зв'язок соціальної ролі зі статусом
33. Поняття лідерства і керівництва, їх особливості.
34. Теорії походження лідерства.
35. Типологія лідерів та керівників.
36. Визначення поняття «спілкування». Його суб'єкт та об'єкт.

Продовження додатку Е

- 37. Особливості міжособистісної комунікації.
- 38. Особливості міжособистісної інтеракції.
- 39. Соціальна перцепція.
- 40. Типи та види спілкування.
- 41. Функції спілкування.
- 42. Спілкування як потреба людини.